

8. Третко В. В. Зміст освітніх програм професійної підготовки магістрів міжнародних відносин в університетах Великої Британії. *Науковий журнал Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: Педагогічні науки. Вид. відділ ЧНУ імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2012. С. 91–94.

9. Key Competences for Lifelong Learning european Reference Framework. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 2007.

REFERENCES

1. Brandybura, Y. U. (2018). Profesijna pidhotovka fakhivtsiv z politologii: dosvid Anhliyi ta Uelsu [Professional training of specialists in political science: experience of England and Wales]. Lviv.

2. Volyars'ka, O. S. (2015). Profesijna pidhotovka bezrobotnykh: zarubizhni ta vitchyznyani tendentsiyi [Professional training of the unemployed: foreign and domestic the trend]. *Porivnyal'na profesijna pedahohika*. 5 (2). 170–175.

3. Hryhor'yeva, T. Yu. (2006). Osoblyvosti vykladats'koyi diyal'nosti v navchal'nykh zakladakh dlya doroslykh [Features of teaching in schools for adults]. *Suchasni informatsiyi tekhnolohiyi ta innovatsiyi metodyky navchannya u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy*. 10. 296–299.

4. Kovalenko, S. M. (2005) Tendentsiyi rozvytku osvity doroslykh v Anhliyi (ostannya chvert' XX – pochatok XXI st.). [Development trends of adult education in England (last quarter of XX – beginning of XXI century)]. *Zhytomyr*, 235.

5. Andrahohichni metodyky otsinky fakhovoho udoskonalennya v Nimechchyni (2000). [Andragogical techniques for assessing professional development in Germany]. Kyiv.

6. Pidvysotskyu, R. (2004). Vysoki tekhnolohii – dystantsiyno: Bolonskyu protses [High technologies – distance: Bologna Process]. Kyiv.

7. Tovkanets', H. V. (2014). Rozvytok ekonomichnoyi osvity u vyshchey shkoli Chekhiyi i Slovachchyny u XX stolitti [The development of economic education in high school Czech Republic and Slovakia in the twentieth century]. Kyiv. 515.

8. Tretko, V. V. (2012). Zmist osvitnikh prohran profesijnoyi pidhotovky mahistriv mizhnarodnykh vidnosyn v universytetakh Velykoyi Brytaniyi [Contents of the curriculum of professional training of masters of international relations at the universities of the United Kingdom]. Cherkasy.

9. Key Competences for Lifelong Learning european Reference Framework (2007). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШАМАНСЬКА Олена Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – освіта дорослих, освітній менеджмент, лідерство, психологія особистості.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHAMANSKA Olena Ihorivna – Candidate of Economical Sciences, Associate Professor of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: adult education, management of education, leadership, psychology of individual.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 374:005.584.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-354-359

ШАПОВАЛ Неля Василівна –

магістрант кафедри позашкільної освіти Українського Державного Університету імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2599-8942>

e-mail: shanelia@ukr.net

КАРИЧКОВСЬКИЙ Василь Дмитрович –

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри позашкільної освіти Українського Державного Університету імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5793-0482>

e-mail: vkarychkovskiy@gmail.com

ОСВІТНІЙ МОНІТОРИНГ – ІНФОРМАЦІЙНА ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті визначається поняття моніторингу як засобу ефективного управління позашкільними освітніми закладами. Моніторинг як засіб управління - це ефективна інформаційна база, що забезпечує керівника закладу даними щодо якості умов, якості освітнього процесу та якості результатів, необхідних для здійснення освітнього процесу в позашкільних закладах освіти, забезпечує ухвалення управлінських рішень, прогнозує тенденції подальшого розвитку та визначає певні коригувальні заходи і вважається, що на ефективність управління впливають зовнішні та внутрішні чинники. Успіх ефективного управління позашкільними освітніми закладами визначається двома основними чинниками: здатністю закладу чітко визначити поведінку свого викладацького складу, необхідну для досягнення стратегії, та здатністю застосовувати ефективні управлінські рішення, щоб спрямувати поведінку викладацького складу в потрібне русло. Обидва завдання однаково важливі та складні. Описуються особисті якості, професійні та управлінські компетенції керівників освітніх закладів як важливий аспект управління позашкільними закладами. Ефективне управління даними освітніми установами передбачає створення сприятливих умов для зростання і розвитку вихованців і учнів різних вікових груп, а також для самореалізації колективу та розкриття їхніх освітніх компетенцій, надання можливостей для здійснення експериментально-освітньої діяльності та формування передового педагогічного досвіду. Показано, що системний підхід відіграє важливу роль в управлінні позашкільними освітніми закладами та характеризується синергією всіх потенційних суб'єктів, їхніх підсистем і можливих компонентів, як у внутрішньому середовищі позашкільного освітнього закладу, так і в зовнішніх впливах.

Ключові слова: освітній моніторинг, ефективність, управління, позашкільна освіта, освітній процес.

SHAPOVAL Nelya Vasylivna –
Master's student of the Department
of Extracurricular Education
of the Mykhailo Drahomanov
Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2599-8942>
e-mail: shanelia@ukr.net

KARYCHKOVSKIY Vasyi Dmytrovych –

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the
Department of Extracurricular Education of the Mykhailo Drahomanov
Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5793-0482>
e-mail: vkarychkovskyi@gmail.com

EDUCATIONAL MONITORING IS AN INFORMATION BASIS FOR EFFECTIVE MANAGEMENT OF EXTRACURRICULAR EDUCATION INSTITUTIONS

The article defines the concept of monitoring as a means of effective management of extracurricular educational institutions. Monitoring as a means of management is an effective information base that provides the head of the institution with data on the quality of conditions, the quality of the educational process and the quality of the results necessary for the implementation of the educational process in extracurricular educational institutions, ensures management decision-making, predicts trends in further development and identifies certain corrective measures, and it is believed that the effectiveness of management is influenced by external and internal factors. The success of effective management of extracurricular educational institutions is determined by two main factors. These are: the ability of the institution to clearly define the behavior of its teaching staff required to achieve the strategy, and the ability to apply effective management decisions to direct the behavior of the teaching staff in the right direction. Both tasks are equally important and challenging. The article describes the personal qualities, professional and managerial competencies of heads of educational institutions as an important aspect of the management of out-of-school educational institutions. Effective management of extracurricular educational institutions involves creating favorable conditions for the growth and development of pupils and students of different age groups, as well as for the self-realization of the team and the disclosure of their educational competencies, providing opportunities for experimental educational activities and the formation of advanced pedagogical experience. It is shown that a systematic approach plays an important role in the management of extracurricular educational institutions. The institution is characterized by the synergy of all potential subjects and entities, their subsystems and possible components, both in the internal environment of the extracurricular educational institution and in external influences.

Key words: educational monitoring, efficiency, management, extracurricular education, educational process.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Одним із механізмів, який дає змогу забезпечити ефективне управління, є моніторинг. Останнім часом термін «моніторинг» став використовуватися в більш широкому сенсі. Під ним розуміють постійне спостереження за визначеним процесом, що виконується задля виявлення його відповідності початковим припущенням або досягнення бажаного результату. На сьогодні моніторинг застосовують в багатьох науках, в тому числі і в педагогіці.

Що ж це поняття означає в навчальному процесі? Освітній моніторинг – це оцінка його якості. Водночас забезпечується безперервне спостереження за освітнім процесом та його змістом. Це дає можливість прогнозування його розвитку та набуття передового досвіду. Іншими словами, освітній моніторинг – це форма організації, збору та обробки інформації про педагогічний процес, а також її подальше зберігання та поширення. Моніторинг освітнього процесу виконують тоді, коли виникає необхідність у постійному відстеженні явищ, які є об'єктивними в освітньому середовищі. Подібні заходи дають змогу в подальшому впроваджувати отримані результати для підвищення ефективності управління системою освіти в тому числі і закладі позашкільної освіти. Саме поняття моніторингу освітнього процесу близьке до змісту таких термінів, як «атестація» та «контроль». Але ці поняття є лише окремими випадками загальної системи спостережень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика ефективного управління закладом позашкільної освіти розглядається в роботах О. Биковської, В. Вербицького, Л. Ковбасенко,

Г. Пустовіт, Т. Сущенко. Освітній моніторинг досліджувався Л. Калініною, І. Масліковою, Л. Мартинець, О. Просіною, О. Сазоною та іншими українськими вченими.

Проте поняття моніторинг ширше ніж контроль, «моніторинг органічно зв'язаний з усіма функціями управління і створює не тільки наукову базу для прийняття управлінського рішення, а й забезпечує поточне регулювання та прогнозування подальшого розвитку об'єкта управління» [3].

Тому, **мета статті** полягає в аналізі різних підходів до проблеми освітнього моніторингу й визначенні моніторингу як засобу ефективного управління закладом позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «моніторинг» має неоднозначне тлумачення завдяки його вивченню й використанню в рамках різних сфер науково-практичної діяльності. Проте, на думку автора, «моніторинг функціонально зв'язаний з усіма етапами управління, утворюючи з ними замкнений цикл регулювання; є інформаційно-регулятивним супроводом розвитку системи» [4].

У педагогічній літературі є декілька варіантів терміну «моніторинг»: «освітній моніторинг», «педагогічний моніторинг», «моніторинг якості освіти», «кваліметричний моніторинг», «професіографічний моніторинг». Так, освітній моніторинг проводиться стосовно процесів, що відбуваються в системі освіти; педагогічний – стосується різних сторін педагогічного процесу [5].

У цій статті розглядається моніторинг як засіб ефективного управління закладом позашкільної освіти, процедура якого охоплює постійне, спеціально організоване, систематичне спостереження за станом

підготовки вихованців, учнів, слухачів задля виявлення відповідності бажаному результату або визначеним цілям. Моніторинг має включати процес збору, аналізу інформації щодо основних показників діяльності об'єктів, факторів впливу, змін.

Позашкільна освіта – це унікальне середовище для вільного спілкування вихованців, учнів та слухачів з однолітками на цікаві теми, де ефективно формуються людські цінності, де відбувається соціалізація та професійне самовизначення. Основою позашкільної освіти є цілісний розвиток особистості. Роль закладів позашкільної освіти полягає у формуванні особистісного та професійного самовизначення та інтересів учнівської молоді. Позашкільна освіта – це спосіб творчого розвитку вихованців, учнів, слухачів максимальної реалізації своїх захоплень та хобі, поглиблення знань з улюблених предметів.

Як унікальна освітня галузь, позашкільна освіта першочерговим завданням має не лише навчання, хоча це одна з найважливіших цілей, а й виховання молодшої людини як громадянина, розвиток її талантів, творчих здібностей, формування духовного світу, та мають суспільно значущі практичні навички етичної орієнтації та відповідальної соціальної діяльності [6].

Будь-який процес, явище або наявна система потребує управлінської складової, тобто позашкільна освіта як і шкільна, університетська, дошкільна не може бути некерованою. А отже управління у закладах позашкільної освіти має свої специфічні характеристики та особливості [7].

«Закономірності сучасного освітнього менеджменту в управлінні системою виховної діяльності позашкільного навчального закладу враховують загальні закономірності, закономірності виховного процесу та є основою для визначення вимог щодо управління виховною системою позашкільного навчального закладу» [8].

Управління закладами позашкільної освіти орієнтоване на «організацію, забезпечення оптимальних умов їх функціонування, реалізацію прав вихованців, учнівської та студентської молоді на здобуття освіти, створення механізму системної саморегуляції» [9].

Згідно із Законом України «Про позашкільну освіту», посаду керівника позашкільного навчального закладу незалежно від підпорядкування, типу і форми власності може займати особа, яка є громадянином України, має вищу педагогічну освіту, стаж педагогічної роботи не менше трьох років, успішно пройшла підготовку та атестацію керівних кадрів освіти у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти.

Позашкільний навчальний заклад – складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів [10].

Заклади позашкільної освіти умовно можна класифікувати за напрямками, а саме:

- художньо-естетичний; мистецький;
- інтелектуальний;

- науково-технічний;
- дослідно-експериментальний; х
- гуманітарний;
- еколого-натуралістичний;
- туристсько-краєзнавчий;
- фізкультурно-спортивний, оздоровчий;
- бібліотечно-бібліографічний;
- соціально-реабілітаційний.

Водночас, заклади позашкільної освіти є профільними і комплексними. Наприклад, до профільних можна віднести центри військово-патріотичного виховання, дитячі флотилії моряків та річковиків, клуби та школи фізичної культури та спорту музичні школи тощо, а до комплексних – малі академії наук, центри розвитку, клуби, палаци та будинки культури, дитячі парки тощо.

Функції моніторингу: інформаційна, пошуково-дослідницька, діагностична, корекційна, прогностична. Всі функції моніторингу підпорядковуються загальній меті – підвищенню ефективності діяльності закладу позашкільної освіти, та спрямовані на забезпечення наукового підходу в управлінні освітнім процесом. Сьогодні йдеться про створення та функціонування моніторингу як системи, цілеспрямованої взаємодії керуючої та керованої підсистем для досягнення запланованих результатів [6].

Освітній моніторинг в закладах позашкільної освіти ще не став постійним складником системи позашкільної освіти, але є тим інструментом, який дасть можливість керівнику приймати ефективні управлінські рішення на покращення діяльності закладу. Розв'язання питання про результативність освітньої діяльності дасть можливість судити про ефективність, корисність, соціальну значущість позашкільного закладу [6].

Основний зміст позашкільної освіти – спрямування зусиль на забезпечення процесу соціалізації та саморозвитку особистості з використанням технологій навчання та виховання, реалізації партнерської взаємодії педагога та вихованця, учня, слухача в освітньому, виховному процесі та різнобічній діяльності.

Позашкільні заклади мають розвиватися як унікальні інститути соціального виховання дитини. Соціальне виховання у позашкільному закладі освіти постає як послідовна реалізація трьох рівнів, які передбачають включення вихованця, учня, слухача в діяльність, у процесі якої відбувається виховання особистості, засвоєння знань, соціального досвіду і зразків культури.

Особливого значення у закладі позашкільної освіти відіграють роль методи особистісно-орієнтованого навчання [11]:

- інтерактивні методи (робота в парах, змінювальні трійки, два-чотири-всі разом, карусель, робота в малих групах, мікрофон, «акваріум», «мозковий штурм»);
- розуміння інформації, аналіз, синтез, оцінка, застосування на практиці;
- методи самостійного дослідження;
- методи вибору, варіативність;
- методи порівняння із самим собою;
- самооцінка, відкритість, пошук помилок;
- створення ситуації успіху.

В управлінні закладом позашкільної освіти важливу роль відіграє системний підхід, який характеризується синергією всіх потенціальних суб'єктів та об'єктів, їхніх підсистем та можливих складових, як у внутрішньому середовищі закладу позашкільної освіти, так і зовнішніх впливів на нього. Якщо будь-яка цілісна система з великою кількістю складових, наприклад – позашкільна освіта, задля розвитку потребує вдосконалення, то ефективність цього процесу уможливується лише з використанням пропорційності. Тобто оновлення освітніх програм, управлінських та педагогічних технологій, матеріально-технічного забезпечення, інформатизація, технологізація тощо має пряму залежність з такими процесами, як підвищення кваліфікації педагогічного та допоміжного персоналу, фінансування, реклами та популяризації позашкільної освіти взагалі. А глобалізація, соціально-економічний розвиток суспільства, сучасні досягнення в науці та техніці, інтелектуалізація соціуму призводить до оновлення освітніх програм.

Ефективне управління закладом позашкільної освіти створює комфортні умови не тільки для розвитку та виховання вихованців, учнів, слухачів різних вікових груп, а й самореалізації та розкриттю педагогічних здібностей колективу, надає можливості щодо реалізації експериментально-педагогічної діяльності, формування передового педагогічного досвіду.

«Удосконалення стилю, методів та механізмів управління колективом навчального закладу здійснюється на засадах демократизму та гуманізму, соціальної справедливості, педагогічної культури, проявлення доброзичливого ставлення учасників освітнього процесу, створення в колективі творчого мікроклімату. Демократичні принципи управління навчальним закладом розвиваються шляхом посилення ролі педагогічної ради, розширення повноважень органів самоврядування» [9].

Позашкільний навчальний заклад діє на підставі статуту, який розробляється відповідно до Конституції України, Закону України «Про освіту», «Про Позашкільну освіту», Положенням про позашкільні навчальні заклади. Штатний розпис позашкільного навчального закладу розробляється в межах затвердженого центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування фонду заробітної плати з дотриманням вимог, передбачених Типовими штатними нормативами, з урахуванням типу навчального закладу, контингенту вихованців, учнів, слухачів, кількості груп, режиму роботи закладу, площі і санітарного стану приміщень, будівель і споруд, наявності філій і структурних підрозділів, а також технічних засобів навчання, обладнання та спорядження [12].

Будь-яка функція управління реалізується спільними зусиллями як керівників, так і багатьох членів освітнього закладу. У сучасних умовах знання, досвід, навички, ініціатива і підприємливість педагогічного колективу закладу освіти стають все більш важливим стратегічним ресурсом. Це висуває на порядок денний вимогу саморозвитку, самовдосконалення педагогічного колективу, що дає змогу досягти високої результативності, створює сприятливий мікроклімат у колективі, підвищує зацікавленість в освітній діяльності. Політика розвитку педагогічного колективу спрямована,

насамперед, на забезпечення можливостей безперервного навчання для поліпшення виконання своїх посадових обов'язків.

Важливим аспектом в управлінні закладом позашкільної освіти є особистісні якості та професійно-управлінські компетентності керівника, а саме: «психологічні (прагнення до лідерства, здатність здійснювати управлінську діяльність, готовність до виправданого ризику, комбінаторно-прогностичний тип мислення, стресостійкість, інтуїтивність, гнучкість, адаптивність, мобільність тощо); інтелектуальні (прагнення до постійного самовдосконалення, схильність до прийняття нових ідей, масштабність мислення, інформативність, здатність до самоаналізу, уміння приймати рішення тощо); професійні (уміння ефективно використовувати кращі досягнення науково-технічного прогресу, заохочувати персонал за гарну роботу, конструктивно критикувати, приймати нестандартні управлінські рішення, ефективно розподіляти завдання та визначати оптимальний час на їх виконання, діловитість, ініціативність, підприємливість тощо); соціальні (уміння врахувати політичні наслідки рішень, схильність керуватися принципами соціальної справедливості, толерантність, неконфліктність, посередництво, уміння заохочувати працівників до творчої результативної діяльності, відповідальність тощо)» [13].

Сазонова О.В. розрізняє поняття керівництво і лідерство та формулює «лідерство як процес впливу на групу людей, щоб повести їх за собою для спільної реалізації управлінських рішень по досягненню визначених цілей» [14]. Тобто керівник закладу освіти має володіти лідерськими здібностями, що є певним проявом здібностей, чи навіть таланту, або виду «мистецтва».

Успіх ефективного управління закладом позашкільної освіти визначається двома основними чинниками: здатністю закладом освіти чітко визначити, яка поведінка педагогічного колективу потрібна для досягнення його стратегії, і можливість застосовувати ефективні управлінські рішення для спрямування колективу на бажану поведінку. Обидва завдання однаково важливі й складні. Разом з тим потрібно пам'ятати, що позашкільна педагогіка відрізняється за своєю суттю від педагогіки школи тим, що ставить в центрі уваги не предмет, не зміст і навіть не метод, а особистість вихованця, учня, слухача, їхні потреби та інтереси, адже особливістю освітнього та виховного процесів закладів системи позашкільної освіти є їхня побудова на принципах дитячої зацікавленості та добровільності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. На ефективність управління закладом позашкільної освіти впливають як зовнішні (законодавство, державна освітня політика, фінансування), так і внутрішні чинники, серед яких: лідерські здібності керівника, мотивація, стратегічне планування, готовність та бажання до якісного оновлення педагогічного колективу тощо. Також на сьогодні керівнику закладу позашкільної освіти в Україні необхідно пристосовуватися до змін та викликів сьогодення.

У статті визначено моніторинг як засіб ефективного управління закладом позашкільної освіти. Моніторинг як засіб управління є ефективною інформаційною основою, яка надає керівнику освітнього закладу дані про якість умов, необхідних

для здійснення освітнього процесу в закладі позашкільної освіти, якість освітнього процесу та якість результату, забезпечує прийняття оптимальних управлінських рішень, прогнозує тенденції подальшого розвитку та визначає певні коригувальні дії.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Биковська О. В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи. монографія, К.: ІВЦ АЛКОН, 2008. 336 с.
2. Биковська О. В. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні : автореф. дис. д-ра пед. н. : спец. 13.00.01 ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. К., 2006. 34 с.
3. Рябова З. В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6-7 річного віку (управлінський аспект) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки". Київ, 2004. 20 с.
4. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління (тести лекцій). Х. : Основа, 2004. 128 с.
5. Денисенко А. О. Організація моніторингу виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук спец. 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки". Харків, 2008. 20 с.
6. Ворона Л. І. Моніторинг якості позашкільної освіти – спосіб удосконалення освітнього процесу закладу. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 24. Т.1. С. 25-29.
7. Управління закладом позашкільної освіти: сучасні тренди, співпраця, проекти: посібник / за науковою редакцією, упорядкуванням О. Просіної, Я.Швень. Біла Церква, ТОВ "Білоцерквдрук", 2020. 252 с
8. Просіна О.В. Закономірності сучасного освітнього менеджменту в управлінні системою виховної діяльності позашкільного навчального закладу. 2017. URL: http://lib.iitta.gov.ua/708657/1/Prosina_2017.pdf [Дата звернення 24.03.2023].
9. Мартинець Л.А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посібн, Вінниця, 2018. 196 с.
- 10.Сікорський П. І. Теоретико-методологічні основи диференціації навчання: [монографія]. Л. : Каменяр, 1998. 196 с.
- 11.Корецький М. Х., Дегтяр А. О., Дачій О. І. Стратегічне управління: навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2007. 240 с.
- 12.Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> [Дата звернення 24.03.2023].
- 13.Мозгова Л.А. Модель керівника навчального закладу в сучасному освітньому просторі. Народна освіта. 2006. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3896 [Дата звернення 24.03.2023].
- 14.Сазонова О.В. Лідерство та керівництво в сучасних умовах управління навчальним закладом. Педагогіка і психологія проф. освіти. 2007. № 1. С. 187-195.
- 15.Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи, за ред. О. І. Локшиної. К. : "К. І. С.", 2004. 128 с.
- 16.Касьянова О. М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом. Х. : Основа, 2004. 96 с.
- 17.Маслікова І. В. Моніторингова система освітнього менеджменту. Х. : Основа, 2005. 144 с.
- 18.Книга методиста : Довід.-метод. видання, Упоряд. Г. М. Литвиненко, О. М. Вернидуб. Харків, 2006. 672 с.
- 19.Моніторинг стандартів освіти. За ред. Альберта Тайджмана і Т.Невілла Послтвейна. Львів : Літопис, 2003. 328 с.
- 20.Яременко Л. А. Позашкільна освіта в системі сучасної освіти : статус та основні функції. Соціальна робота в Україні: теорія і практика: науково- методичний журнал. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. № 1-4. С. 57-67.

REFERENCES

1. Bykovska, O. V. (2008). Pozashkilna osvita: teoretyko-metodychni osnovy [Extracurricular education: theoretical and

methodological foundations]. monograph, K.: IVC ALKON, 336 p.

2. Bykovska, O. V. (2006). Teoretyko-metodychni osnovy pozashkilnoi osvity v Ukraini [Theoretical and methodological bases of extracurricular education in Ukraine]: Doctor of Pedagogical Sciences: specialty 13.00.01; National Pedagogical Dragomanov University. K., 2006. 34 p.
3. Ryabova, Z. V. (2004). Monitorynh rozvytku navchalnoi diialnosti uchniv 6-7 richnoho viku (upravlinskyi aspekt) [Monitoring of the development of educational activity of pupils of 6-7 years of age (managerial aspect)]: author's dissertation ... Candidate of Pedagogical Sciences: specialty 13.00.01 "General pedagogy and history of pedagogy" / Z. V. Ryabova. Kyiv, 20 p.
4. Yelnikova, G. V. (2004). Osnovy adaptivnoho upravlinnia (testy lektsii) [Fundamentals of adaptive management (tests of lectures)]. Kh.: Osnova, 2004. 128 p.
5. Denysenko, A. O. (2008) Orhanizatsiia monitorynhu vykhovnoi systemy vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv [Organization of monitoring of the educational system of higher pedagogical educational institutions]: PhD thesis ... Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.01 "General Pedagogy and History of Pedagogy". Kharkiv, 20 p.
6. Vorona, L. I. (2020). Monitorynh yakosti pozashkilnoi osvity – sposib udoskonalennia osvitnoho protsesu zakladu [Monitoring the quality of out-of-school education as a way to improve the educational process of the institution]. Innovative pedagogy. 2020. Issue 24, Vol. 1. PP. 25-29.
7. (2020). Upravlinnia zakladom pozashkilnoi osvity: suchasni trendy, spivpratsia, proiekty [Management of an out-of-school education institution: modern trends, cooperation, projects]: a manual / edited by O. Prosina, Y. Shven. Bila Tserkva, Bilotserkvdruk LLC, 252 p.
8. Prosina, O. V. (2017). Zakonomirnosti suchasnoho osvitnoho menedzhmentu v upravlinni systemoiu vykhovnoi diialnosti pozashkilnoho navchalnoho zakladu [Patterns of modern educational management in the management of the system of educational activities of an out-of-school educational institution]. URL: http://lib.iitta.gov.ua/708657/1/Prosina_2017.pdf [Accessed 24.03.2023].
9. Martynets, L. A. (2018). Upravlinska diialnist kerivnyka navchalnoho zakladu [Management activity of the head of the educational institution]: a textbook, Vinnytsia, 2018. 196 p.
- 10.Sikorsky, P. I. (1998). Teoretyko-metodolohichni osnovy dyferentsiatsii navchannia [Theoretical and methodological foundations of differentiation of training]: [monograph]; Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Lviv Research and Practice Center. L. : Kamenyar, 196 p.
- 11.Koretskyi, M. H., Degtyar, A. O., Datsiy, O. I. (2007). Stratehichne upravlinnia [Strategic management]: a textbook. KYIV: TSUL, 240 p.
- 12.Zakon Ukrainu «Pro pozashkilnu osvitu» [Law of Ukraine "On Extracurricular Education"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> [Accessed 24.03.2023].
- 13.Mozgova, L. A., (2006). Model kerivnyka navchalnoho zakladu v suchasnomu osvitnomu prostori [The model of the head of an educational institution in the modern educational space], Narodna Osvita. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3896 [Accessed 24.03.2023].
- 14.Sazonova, O. V. (2007). Liderstvo ta kerivnytstvo v suchasnykh umovakh upravlinnia navchalnym zakladom [Leadership and management in modern conditions of management of an educational institution]. Pedagogy and psychology of vocational education. № 1. PP. 187-195.
- 15.(2004). Monitorynh yakosti osvity: svitovi dosiahnennia ta ukraïnski perspektyvy [Monitoring the quality of education: world achievements and Ukrainian prospects], edited by O. I. Lokshyna. KYIV: K.I.S., 128 p.
- 16.Kasyanova, O. (2004). Monitorynh v upravlinnia navchalnym zakladom [Monitoring in the management of an educational institution]. Kh.: Osnova, 96 p.

17. Maslikova, I. V. (2005). *Monitorynhova systema osvitnoho menedzhmentu* [Monitoring system of educational management]. Kh.: Osнова, 144 p.

18. (2006). *Knyha metodysta* [Book of the methodologist]: Reference and methodological edition, compiled by G.M. Litvinenko, O.M. Vernyub. Kharkiv. 672 p.

19. (2003). *Monitorynh standartiv osvity* [Monitoring of Education Standards]. Edited by Albert Tajman and T. Neville Postlethwaite. Lviv: Lviv: Litopys. 328 p.

20. Yaremenko, L. A. (2015). *Pozashkilna osvita v systemi suchasnoi osvity : status ta osnovni funktsii* [Extracurricular education in the system of modern education: status and main functions]. *Social work in Ukraine: theory and practice: scientific and methodological journal*. Kyiv: Drahomanov National Pedagogical University. № 1-4. PP. 57-67.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ШАПОВАЛ Неля Василівна – магістрант кафедри позашкільної освіти Українського Державного Університету імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: управління закладом позашкільної освіти.

КАРИЧКОВСЬКИЙ Василь Дмитрович – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри позашкільної освіти Українського Державного Університету імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: менеджмент освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHAPOVAL Nelya Vasylivna – Master's student of the Department of Extracurricular Education of the Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University.

Research interests: management of extracurricular educational institutions.

KARYCHKOVSKYI Vasyl Dmytrovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Extracurricular Education of the Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University.

Research interests: management of education.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2022 р.

УДК 78+378: 17

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-359-364

ШАФАРЧУК Тетяна Георгіївна –

старший викладач кафедри теорії музики та вокалу

Південноукраїнського національного педагогічного

університету імені К. Д. Ушинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1540-2200>

e-mail: algoal33@gmail.com

ЕТАПИ РОБОТИ НАД ЯКІСТЮ ТЕМБРОВОГО ЗВУЧАННЯ ВОКАЛЬНОГО АНСАМБЛЯ

Стаття присвячена проблемі організації методичної роботи педагога над якістю тембрового звучання вокального ансамблю в залежності від рівня розвитку вокальних навичок співаків. Автор вважає, що вокальні вміння та навички, сформовані у співаків на попередніх етапах навчання, вимагають закріплення у процесі постійного тренування та вдосконалення у подальшій самостійній та професійній діяльності.

Сьогодні вокальне мистецтво займає великий простір в музичному житті суспільства, тому таким сталим є інтерес науковців до означеного феномену, у зв'язку з чим виникає гостра потреба у вивченні процесів становлення й розвитку ансамблевого вокального мистецтва, специфіки вокального виконавства і вокальної педагогіки. Лише за цих умов вивчення вокально-виконавських і професійно-педагогічних особливостей вокального ансамблевого співу буде найповнішим.

З появою аудіо-, відео-, комп'ютерної техніки, зміцнюється тенденція вокального мистецтва до театралізації і видовищності. Вокал, пластика, хореографія, слово, поєднуються єдиною драматургією і оформлюються світлом, декораціями і різними технічними ефектами. Стрімке збільшення різних течій, стилів та напрямків вокального мистецтва вимагає аналізу, систематизації та узагальнення основних явищ цих процесів, створення професійного підходу до них. В цих умовах актуальним є не тільки розвиток та збереження голосу, а й розширення його технічних можливостей і художніх якостей.

В наш час сольний і ансамблевий спів є популярними жанрами музичної виконавської творчості і мають величезний вплив на свідомість слухачів, їх почуття та інтереси, а у виконавців є засобом розвитку творчих якостей особистості.

Основна мета занять у класі вокального ансамблю – формування співочої культури студентів, розвиток естетичного смаку, вокальних і слухових навичок, музичних здібностей, емоційної сфери, артистизму, навичок емоційної виразності виконання, виховання потреби й готовності до педагогічної та концертно-виконавської діяльності тощо.

Ключові слова: спів, вокальний ансамбль, тембр, якість звучання, етапи роботи, вокальні вправи, репертуар, вміння, навички, розвиток, методи навчання.

SHAFARCHUK Tetyana Georgiivna –

senior lecturer at the Department

of Music Theory and Vocal Theory of the K. D. Ushinsky South

Ukrainian National Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1540-2200>

e-mail: algoal33@gmail.com

STAGES OF WORK ON THE QUALITY OF THE TIMBRE SOUND OF THE VOCAL ENSEMBLE

The article is devoted to the problem of organizing the teacher's methodical work on the quality of timbre sound of the vocal ensemble, depending on the level of development of the singers' vocal skills.

Nowadays, solo and ensemble singing are popular genres of musical performance and have a huge impact on the consciousness of listeners, their feelings and interests, and for performers it is a means of developing the creative qualities of the individual.

Today, vocal art occupies a large space in the musical life of society, so the interest of scientists in this phenomenon is so constant, in connection with which there is an urgent need to study the processes of formation and development of ensemble vocal art, the specifics of vocal